

Στις συνθήκες της τρίτης βαθύτερης και πιο μακροχρόνιας δομικής κρίσης του παγκόσμιου κεφαλαιοκρατικού συστήματος και του συνακόλουθου εν εξελίξει Γ' Ιμπεριαλιστικού Παγκοσμίου Πολέμου, εγείρεται επιτακτικά το ερώτημα: υπάρχει άραγε διέξοδος για τη σωτηρία της ανθρωπότητας; Η μόνη πραγματική διέξοδος είναι η επαναστατική ενοποίηση της ανθρωπότητας.

Η διέξοδος αυτή απαιτεί σφαιρική, θεωρητική και πρακτική προετοιμασία του υποκειμένου των επικείμενων νικηφόρων σοσιαλιστικών επαναστάσεων που κυοφορεί νομοτελώς το παγκόσμιο κεφαλαιοκρατικό σύστημα στην κρίση και στον πόλεμο. Αναγκαίος όρος για αυτή την προετοιμασία είναι η συστηματική κριτική μελέτη, η διαλεκτική-δημιουργική ανάπτυξη, η διάδοση και η πρακτική εφαρμογή της επαναστατικής θεωρίας. Τα παραπάνω είναι ανέφικτα χωρίς τη συστηματική και συγκεκριμένη διερεύνηση της ιστορίας της επαναστατικής θεωρίας, κυρίως στο έργο των θεμελιωτών του μαρξισμού, με τον οποίο δρομολογείται η ανάπτυξη της διαλεκτικής συνθετικής επιστήμης, σε σχετικά αυτοτελή μεν, πλην όμως, οργανικά αλληλένδετα γνωστικά πεδία.

Η μαρξιστική συνθετική επαναστατική θεωρία προέκυψε ιστορικά μέσα από το ερευνητικό και πρακτικό έργο τιτάνων της σκέψης και της δράσης. Ως εκ τούτου, μόνο ιστορικά μπορεί να διαγνωσθεί η ουσία της επαναστατικοποίησης της κοινωνικής θεωρίας, φιλοσοφίας και μεθοδολογίας που επέφερε το έργο των Κ. Μαρξ και Φ. Ένγκελς. Έτσι μπορεί να αναδειχθεί η ιστορική νομοτέλεια που διέπει την κατηγοριακή και εννοιολογική δομή της νόησης στην ερευνητική διαδικασία.

Το καθήκον αυτό δεν είναι ακαδημαϊκό. Πρέπει να ξαναβρούμε το νήμα της αυθεντικής επαναστατικής σκέψης, η απουσία της οποίας οδηγεί μονοσήμαντα σε όλο και πιο τραγικά αποτελέσματα και ήττα. Είναι ζωτικής σημασίας η επιστημονική διερεύνηση της βασικής αρτηρίας της ανάπτυξης της επαναστατικής θεωρίας του μαρξισμού, των ιστορικών όρων και των ορίων του μεγαλειώδους κεκτημένου του, για την περαιτέρω ανάπτυξη της επαναστατικής έρευνας και της θεωρίας, που συνιστά εκ των ων ουκ άνευ όρο για την ανασυγκρότηση του νικηφόρου επαναστατικού κινήματος της εποχής μας και του μέλλοντος.

Η διερεύνηση αυτή δεν μπορεί να είναι γόνιμη και δημιουργική αν ανάγεται σε ακαδημαϊκό αρχειακό σχολαστικισμό, σε δογματικές αγκυλώσεις ή/και σε αναθεωρητικό εκλεκτικισμό, με διάχυση της επαναστατικής θεωρίας σε ποικίλα αστικά, ανορθολογικά κλπ ρεύματα, βάσει συγκυριακών και μικροκομματικών σκοπιμοτήτων. Δεν μπορεί να εγκλωβίζεται σε αποσπασματικές θεωρήσεις και μεταφυσικές αντιδιαστολές στοιχείων και περιόδων της ιστορικής ανάπτυξης του μαρξισμού (όπως π.χ. η περιβόητη “τομή” μεταξύ νεαρού και ώριμου Μαρξ).

Η διερεύνηση αυτή είναι εφικτή με το βέλτιστο τρόπο από τη σκοπιά της διαλεκτικής ανάπτυξης-άρσης του κεκτημένου του μαρξισμού, υπό το πρίσμα των νέων ερευνητικών και πρακτικών αναγκών της εποχής μας.

Γι' αυτό ο Όμιλος Επαναστατικής Θεωρίας Αθήνας οργανώνει κύκλο 12 απλών μαθημάτων **Ιστορίας της Επαναστατικής Θεωρίας (του Μαρξισμού). Έναρξη Πέμπτη 13 Οκτωβρίου, ώρα 18:00, αμφιθέατρο Μ318 της Αρχιτεκτονικής Σχολής του Ε.Μ.Π. - τ. πτέρυγα των Ηλεκτρολόγων προς την οδό Μπουμπουλίνας, 3ος όρ. (είσοδος από οδό Στουρνάρη).**

Τα μαθήματα θα έχουν την εξής μορφή: Διάλεξη με ανάπτυξη της βασικής προβληματικής (εισηγητής αν. καθηγητής φιλοσοφίας Δημήτρης Πατέλης) και την επόμενη εβδομάδα, συλλογικό σεμινάριο βάσει της σχετικής βιβλιογραφίας που θα προτείνεται.

Παρακάτω παρατίθεται συνοπτική αναφορά στο πλαίσιο και τις βασικές θεματικές των μαθημάτων.

Το έργο των Κ. Μαρξ και Φ. Ένγκελς.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΤΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΟΥ ΜΑΡΞΙΣΜΟΥ. Περιοδολόγηση.

Α. Ιστορική ανάδειξη της ουσίας της επαναστατικοποίησης της κοινωνικής θεωρίας, φιλοσοφίας και μεθοδολογίας που επέφερε το έργο των Κ. Μαρξ και Φ. Ένγκελς.

Β. Η αναγκαιότητα συγκεκριμένης ιστορικής προσέγγισης της επαναστατικής θεωρίας, για την αντίληψη της νομοτελούς αντιφατικής πορείας της καθώς και των εκάστοτε ιστορικών όρων και ορίων των επιστημονικών της ανακαλύψεων και συνολικά του επιστημονικού κεκτημένου της. Βάσει αυτής της προσέγγισης, σημασιοδοτείται αυτό το κεκτημένο, όχι μόνον ως αποτελέσματα-πορίσματα ερευνών, αλλά και ως διαδικασία που οδήγησε σε αυτά. Μόνον έτσι το κεκτημένο μπορεί να λειτουργεί ως αφετηρία νέων αναζητήσεων και ερευνητικών προγραμμάτων της επαναστατικής θεωρίας. Το αντικείμενο της ιστορίας του μαρξισμού είναι η μελέτη των προϋποθέσεων, της εμφάνισης, διαμόρφωσης, ανάπτυξης, διάδοσης και χρησιμοποίησης-εφαρμογής της επαναστατικής θεωρίας, ως ενιαίας νομοτελούς διαδικασίας σε συνδυασμό με την εκάστοτε κοινωνική και ιδεολογική συγκυρία. Η οργανική σύνδεση μεταξύ επαναστατικής θεωρίας και πρακτικής στη σχετική αυτοτέλειά τους (συγκεκριμένη ιστορικά διαμεσολαβημένη σχέση).

Τα ερευνητικά πεδία και το επιστημονικό κεκτημένο του μαρξισμού. Τα τρία βασικά γνωστικά πεδία του μαρξισμού:

- **Υλιστική αντίληψη της ιστορίας** (Ιστορικός υλισμός),
- **Πολιτική οικονομία της κεφαλαιοκρατίας** και
- **Επιστημονικός σοσιαλισμός - κομμουνισμός.**

Η φιλοσοφία του μαρξισμού ως πτυχή του ενιαίου και εσωτερικά διαφοροποιημένου οργανικού όλου του μαρξισμού.

Γ. Επιστημονικά κριτήρια και αρχές περιοδολόγησης της ιστορίας του μαρξισμού. Η **ανισομέρεια** και **αντιφατικότητα** της ανάπτυξης των συνιστωσών - ερευνητικών πεδίων του μαρξισμού και τα (αντικειμενικά & υποκειμενικά) αίτιά της. Οι **βασικές - κατευθυντήριες αρτηρίες ανάπτυξης** του μαρξισμού και **παράπλευρες - επί μέρους οδοί**. Βασικά στάδια και βαθμίδες.

Δ. Επιπτώσεις της άκριτης, εξωιστορικής, ανιστορικής και αντιστορικής σχέσης προς το μαρξισμό. Τα ποικίλα επίπεδα της εκάστοτε «κοινωνικής ζήτησης» και απεύθυνσης του μαρξισμού. Τα πλεονεκτήματα της ιστορικής - μεθοδολογικής προσέγγισης του μαρξισμού. Κριτική του **δογματισμού** και του **αναθεωρητισμού**.

Ε. Κριτική των αστικών, ρεφορμιστικών και αναθεωρητικών διαστρεβλώσεων της ιστορίας της επαναστατικής θεωρίας. Κριτική των ρητά αστικών απόψεων για την ιστορία του μαρξισμού. (Οικονομικός ντετερμινισμός, θεωρία παραγόντων, νεοκαντιανός «ηθικός δημοκρατικός σοσιαλισμός», νεοχγκελιανισμός, ανθρωπολογισμός, υπαρξισμός, νεοθωμισμός, ψυχανάλυση, δομισμός- λειτουργισμός, «μεταμοντέρνο»).

ΣΤ. Δημιουργική - κριτική προσέγγιση της αναγκαιότητας επαναστατικής διεξόδου στο μέλλον, μέσω του μετασχηματισμού σε πραγματική βάση (θεωρίας και πραγματικότητας) του παρόντος, που εδράζεται στην κριτική - θεωρητική διάγνωση της δυναμικής της ιστορίας.

Ζ. **Βασικές αρχές** για τη μελέτη της ιστορίας του μαρξισμού:

- Φιλοσοφική, κοινωνικοπολιτική και οικονομική θεώρηση ως **μορφές κοινωνικής συνείδησης**. Σχετική **αυτοτέλεια, αλληλεπιδράσεις** των μορφών κοινωνικής συνείδησης και ιδιοτυπίες ως προς το είδος, τους τύπους και τους βαθμούς **διαμεσολαβημένης και καθοριστικής σε**

τελευταία ανάλυση επίδρασης του κοινωνικού είναι.

- Η θέση και ο ρόλος του εκάστοτε **κληροδοτούμενου και μετασχηματιζόμενου νοητικού υλικού** (πολεμική, ταξικότητα & κομματικότητα).
- Διάκριση και αλληλεπίδραση **κοινωνικών, ταξικών και γνωσιολογικών πηγών.**
- Νέος τύπος θεωρίας. Αναγκαιότητα ανάδειξης των σχέσεων **συνέχειας** και **ασυνέχειας** με το παρελθόν και τον παρόντα περίγυρό της.
- Αναγκαιότητα ανάδειξης των **νομοτελειών** προοδευτικής ανάπτυξης της επαναστατικής θεωρίας.
- Το γίνεσθαι και η ανάπτυξη του μαρξισμού ως **ανοικτό και αναπτυσσόμενο σύστημα εννοιών και κατηγοριών.**
- Αναγκαιότητα ανάδειξης - παράλληλα με την ανάπτυξη του εννοιολογικού πυρήνα - και της εκάστοτε **μελέτης-αφομοίωσης, έρευνας-δημιουργικής ανάπτυξης, εφαρμογής-χρήσης και διάδοσης του μαρξισμού** καθώς και των εναντίον του **πολεμικών.** Ανάδειξη του αν, κατά πόσο και πώς η επαναστατική θεωρία γίνεται **«κτήμα των μαζών».**

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Η ΕΜΦΑΝΙΣΗ, ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΜΑΡΞΙΣΜΟΥ.

1. Οι προϋποθέσεις εμφάνισης του μαρξισμού (υλικές, οργανωτικές, ιδεολογικές και θεωρητικές) .

Κοινωνικο - οικονομικές συνθήκες στην Ευρώπη. (Αρχές- μέσα του 19ου αι.). Ιδιομορφίες ανάπτυξης της κεφαλαιοκρατίας στις ευρωπαϊκές χώρες. (Έμφαση: Αγγλία, Γαλλία, Γερμανία). Η εμβάθυνση και εκδήλωση των οικονομικών και πολιτικών αντιφάσεων του κεφαλαιοκρατικού καθεστώτος.

Οι θεωρητικές προϋποθέσεις για την εμφάνιση του μαρξισμού.

- Η **γερμανική κλασική αστική φιλοσοφία** και οι τάσεις των νεαρών χεγκελιανών (υποκειμενικός ιδεαλισμός- μεταφυσικός ανθρωπολογικός υλισμός).
- Η **κλασική αστική οικονομική σκέψη** και η διάλυση της σχολής του Ρικάρντο (φιλοσοφική- μεθοδολογική σημασία).
- Η **ουτοπική σκέψη** και τα όριά της. Ο **μικροαστικός σοσιαλισμός.**

Οι πρώιμες οργανώσεις και η δράση της εργατικής τάξης. Η θέση και ο ρόλος της εργατικής τάξης στα επαναστατικά κινήματα της εποχής. Έναρξη των αυτοτελών αγώνων της. Η αναγκαιότητα θεωρητικής θεμελίωσης της επαναστατικής πράξης, του κομμουνιστικού μετασχηματισμού της κοινωνίας.

2. **Εμφάνιση του μαρξισμού. Τα πρώτα έργα των Κ. Μαρξ και Φ. Ένγκελς. (Αρχές δεκαετίας του 1840). Η έναρξη της θεωρητικής και πρακτικής δραστηριότητας του Κ. Μάρξ και του Φ. Ένγκελς. Η μετάβαση από τον ιδεαλισμό στον υλισμό και από τον επαναστατικό δημοκρατισμό στον κομμουνισμό (1842 - 1844).**

Α. Ιδιαιτερότητες της γενέτειρας του Μαρξ (Τριρ της Ρηνανίας) και του Ένγκελς (Μπάρμεν Βόρειας Ρηνανίας). Κοινωνικο-οικονομικές συνθήκες και κίνηση ιδεών. Οικογενειακός περίγυρος.

Β. Το ανθρωπιστικό περιεχόμενο και η ηθική προβληματική των 2 γυμνασιακών εκθέσεων του Μαρξ.

Γ. Πανεπιστημιακές σπουδές (Βόνη - Βερολίνο 1836 - 1841). Ιδεαλιστική διαλεκτική, αριστερά πτέρυγα των «νεαρών χεγκελιανών». Απόπειρα συγκρότησης Φιλοσοφίας του δικαίου και συνειδητή προσχώρηση στην εγελιανή φιλοσοφία. Χρήση της φιλοσοφίας για την κριτική του κατεστημένου.

Δ. Η διδακτορική διατριβή: **«Διαφορά δημοκρίτειας και επικούρειας φυσικής φιλοσοφίας».** Η τάση προσέγγισης της φιλοσοφίας στη ζωή, υιοθέτηση του αθεϊσμού και των επαναστατικών δημοκρατικών

θέσεων. Η αντίστοιχη ανεξάρτητη οδός του Ένγκελς. Κριτική στη φιλοσοφία του Σέλλινγκ.

Ε. Η μετάβαση από τον ιδεαλισμό στον υλισμό και από τον επαναστατικό δημοκρατισμό στον κομμουνισμό.

Η δραστηριότητα του Μαρξ στην «εφημερίδα του Ρήνου». Κριτική των θεσμών μέσω της κριτικής της λογοκρισίας (άρθρα περί ελευθερίας του τύπου). Κριτική ανάλυση της εκπροσώπησης των επί μέρους συμφερόντων στην τοπική δίαιτα. Υπεράσπιση των φτωχών αγροτών από τις διώξεις βάσει του νόμου περί αυτοδίκαιης υλοτομίας. Υπεράσπιση των αμπελουργών του Μοζέλα και ανάλυση της δομής και των λειτουργιών του ιεραρχικού – συγκεντρωτικού μηχανισμού της γραφειοκρατίας. Ανάδειξη της σοβαρότητας του κοινωνικού ζητήματος, των ιδιωτικών συμφερόντων και της αναγκαιότητας συστηματικής μελέτης του κομμουνισμού. Παραίτηση από την αρχισυνταξία και απαγόρευση της εφημερίδας.

Μετάβαση σε Κρέιτσναχ 1843. **«Η κριτική της εγγελιανής φιλοσοφίας του δικαίου»**. Από την κριτική της θρησκείας στην κριτική της πολιτικής, του κράτους και του δικαίου, και από αυτή στην ανάδειξη της σημασίας της «κοινωνίας των ιδιωτών». Η ριζική αλλαγή των απόψεων του Μαρξ για τη σχέση μεταξύ «κοινωνίας των ιδιωτών» και του κράτους. Κριτική του λογοκρατικού πανθειστικού μυστικισμού της διαλεκτικής του Χέγκελ. Το ζήτημα της υψής των διαλεκτικών αντιφάσεων. Ο ρόλος της ανατροπής του Φόουερμαχ. Ανάδειξη της οργανικής σχέσης μεταξύ εγγελιανής ιδεοκρατίας και γραφειοκρατικών αυταπατών. Μελέτη της ιστορίας.

Μετάβαση στο Παρίσι και προετοιμασία – έκδοση των «Γερμανο – γαλλικών χρονικών» από κοινού με τον Α. Ρούγκε. **«Για το εβραϊκό ζήτημα»** και **«Κριτική της εγγελιανής φιλοσοφίας του δικαίου. Εισαγωγή»**. Αλλοτρίωση – θρησκεία- χειραφέτηση. Το ζήτημα της πολιτικής και της ανθρωπίνης χειραφέτησης. Οι όροι και οι δρόμοι της χειραφέτησης. Ανάδειξη της ιστορικής αποστολής του προλεταριάτου στην υπόθεση της χειραφέτησης της ανθρωπότητας. Ο ρόλος της θεωρίας στον επαναστατικό μετασχηματισμό της κοινωνίας. «Το όπλο της κριτικής δεν μπορεί να αντικαταστήσει την κριτική των όπλων». Τελική υιοθέτηση του υλισμού και του κομμουνισμού.

Τα **«Οικονομικά και φιλοσοφικά χειρόγραφα»** (1843-44) – το πρώτο κείμενο, όπου εκτίθενται ως ενιαίο όλο υπό διαμόρφωση τα τρία μελλοντικά συστατικά μέρη του μαρξισμού. Η σημασία των οικονομικών ερευνών του Μαρξ στη διαμόρφωση της αντίληψής του. Ο ρόλος της εργασίας στην ανάπτυξη της κοινωνίας. Ο ρόλος της πρακτικής στην ανάπτυξη της γνωστικής σχέσης του ανθρώπου προς τον κόσμο. Από την ανάλυση της κλασικής πολιτικής οικονομίας – στην ανάδειξη της συνάρτησης μεταξύ συσσώρευσης ξένης εργασίας, ιδιωτικής ιδιοκτησίας και αποξένωσης – αλλοτρίωσης. Αλλοτρίωση και ουσιώδεις δυνάμεις του ανθρώπου. Ανάδειξη από το Μαρξ της συνεισφοράς του Χέγκελ στη συνειδητοποίηση της διαδικασίας δημιουργίας του ανθρώπου μέσω της ανθρωπίνης εργασίας και της εγγελιανής μυστικοποίησης αυτής της διαδικασίας. Ανάδειξη του ανταγωνιστικού χαρακτήρα της προόδου στις εκμεταλλευτικές κοινωνίες. Θεμελίωση του κομμουνισμού και του ανθρωπισμού. Η σχέση του Μαρξ προς τον ανθρωπολογικό υλισμό του Λ. Φόιερμαχ. Οι αντιφάσεις του Μαρξ και η ατυχής απόπειρα συστηματικής θεώρησης της πολιτικής οικονομίας υπό το πρίσμα των κατηγοριών: ιδιωτική ιδιοκτησία και αλλοτρίωση. Σύγχρονες ερμηνείες της θέσης και του ρόλου των παρισινών χειρογράφων του 1844 στην επαναστατική θεωρία. Ο μύθος περί των «δύο Μαρξ» (του νεαρού ανθρωπιστή – επαναστάτη και του ώριμου επιστήμονα).

Η παράλληλη ανεξάρτητη πορεία του Ένγκελς: **«Σχεδιάσμα κριτικής της πολιτικής οικονομίας»** και **«Η κατάσταση της εργατικής τάξης στην Αγγλία»**. Ανάλυση των κοινωνικών προβλημάτων της κεφαλαιοκρατίας.

Το πρώτο κοινό έργο Μαρξ – Ένγκελς: **«Η Αγία οικογένεια, ή κριτική της κριτικής κριτικής»** (9-11/

1844). Ο φιλοσοφικός αναστοχασμός των νεαρών χεγκελιανών, του εγελιανού ιδεαλισμού και της ιδεοκρατίας εν γένει. Σκιαμαχίες ιδεών και κοινωνικές υλικές ανάγκες. Λαϊκές μάζες και προσωπικότητα στην ιστορία. Η φιλοσοφία του Φόιερμπαχ εκλαμβάνεται ως θεωρητική βάση του κομμουνισμού.

2. Η διαμόρφωση του μαρξισμού (1845 - 48).

A. Οι **θέσεις του Μαρξ για τον Φόιερμπαχ** - «μεγαλοφυές έμβρυο της νέας κοσμοθεώρησης» (Φ. Ένγκελς). Άνθρωπος και πρακτική. Πρακτική και συνείδηση. Η κοινωνική ουσία του ανθρώπου. Φιλοσοφία και επαναστατικός μετασχηματισμός της κοινωνίας.

B. Το «ξεκαθάρισμα των λογαριασμών με την προηγούμενη φιλοσοφική συνείδηση»: **Η γερμανική ιδεολογία**. Η πρώτη διατύπωση της **υλιστικής αντίληψης της ιστορίας** μέσω της κριτικής της **μικροαστικής ιδεολογίας και της γερμανικής φιλοσοφίας εν γένει**. **Ανάπτυξη της ιδέας περί του καθοριστικού ρόλου της παραγωγής υλικών αγαθών, περί διαλεκτικής σχέσης παραγωγικών δυνάμεων και σχέσεων παραγωγής («επικοινωνίας»)**. **Ο καταμερισμός της εργασίας**. **Η σχέση μεταξύ κοινωνικού είναι και κοινωνικής συνείδησης**. **Το πρόβλημα της ιδεολογίας**. **Περιοδολόγηση της ιστορίας βάσει των μορφών ιδιοκτησίας**.

Γλώσσα, επικοινωνία και συνείδηση.

Η αντιφατικότητα της πρώτης διατύπωσης της υλιστικής αντίληψης της ιστορίας ως **επιστημονικής υπόθεσης**. Σύγχυση προϋποθέσεων (ζωής) και ουσίας (παραγωγής) της κοινωνίας. Κατηγοριακή ασάφεια και ορολογία.

Παγκοσμιοποίηση της ιστορίας επί κεφαλαιοκρατίας και παγκόσμια αναγκαιότητα της επανάστασης. Το **θνησιγενές των «τοπικών κομμουνισμών»** κατά Μαρξ. Πηγές της ιδεαλιστικής ιδεολογίας. Το κράτος ως μηχανισμός βίας και απάτης. Κράτος και επανάσταση. Απόπειρα περιοδολόγησης της ιστορίας βάσει της σχέσης παραγωγικών δυνάμεων - «μορφών επικοινωνίας».

Αναφορά στο μικροαστικό σοσιαλισμό. Κριτική της αστικής κοινωνικής θεωρίας και του αναρχισμού του Στίρνερ.

Γ. Κριτική της γαλλικής εκδοχής μικροαστικού ουτοπισμού: **«Η αθλιότητα της φιλοσοφίας»**. Κριτική της πολιτικής οικονομίας του Πруντόν και της μεθόδου του. Η διττή θέση του μικροαστού στην κεφαλαιοκρατική κοινωνία. Η προυντονική ανάγνωση - εφαρμογή της εγελιανής διαλεκτικής. Αυθαίρετη και υποκειμενική χρήση των κατηγοριών.

Η ουτοπική - εξισωτική ερμηνεία του ρικαρντιανού ορισμού της αξίας μέσω της αναπαραγωγής του σφάλματος του Σμιθ: της σύγχυσης ποσότητας εργασίας με αξία εργασίας. Η αναγωγή της κοινωνίας σε άτομο - παραγωγό. Η αυταπάτη που εκλαμβάνει την ανισότητα ιδιοκτησιών και τη συνακόλουθη «άνιση ανταλλαγή» ως βάση για την ανισότητα. **Η αυταπάτη περί δήθεν εφικτού διατήρησης της «καλής» πλευράς της κεφαλαιοκρατίας (του πλούτου) και κατάργησης της «κακής» (της αθλιότητας)** βάσει της θέσπισης της αρχής της ισότητας από την «κοινωνική μεγαλοφυΐα».

Η διαδικασία διαμόρφωσης, συγκρότησης της εργατικής τάξης και τα επίπεδα πάλης για τα συμφέροντά της κατά το Μαρξ. **«Τάξη εν εαυτώ»** και **«τάξη δι' εαυτόν»**. Μέχρι την εξάλειψη των τάξεων οι ταξικοί αγώνες ζωής ή θανάτου - νομοτέλεια κίνησης της ιστορίας.

Η εμπειρία και οι υπέρμετρες προσδοκίες των κλασικών από την εργατική τάξη.

Δ. Οι εργατικοί αγώνες στο προσκήνιο. Μορφές οργάνωσης και πάλης. Η «ένωση των δικαίων». Το σχέδιο του **«κομμουνιστικού σύμβολου πίστης»** του Ένγκελς. Οι χειροτέχνες πολιτικοί πρόσφυγες. Οι

αντιφάσεις αυτών των κύκλων. Μετεξέλιξη της «ένωσης των δικαίων» σε «Ένωση των κομμουνιστών» (Ιούνιος 1847) – το πρώτο αυτοτελές γερμανικό προλεταριακό κόμμα.

Οι διαλέξεις του Μαρξ στον «Γερμανικό εργατικό σύλλογο» (Σεπτ. 1847). «Μισθωτή εργασία και κεφάλαιο». Οι «αρχές του κομμουνισμού» του Ένγκελς.

Η φιλοσοφική και πολιτικο-οικονομική θεμελίωση του επαναστατικού προγράμματος κομμουνιστικού μετασχηματισμού της κοινωνίας: **το «Μανιφέστο του κομμουνιστικού κόμματος»** (Ιανουάριος 1848).

Περαιτέρω θεμελίωση της διαλεκτικής της ιστορικής διαδικασίας. Ο παροδικός χαρακτήρας του αστικού καθεστώτος.

Η παγκόσμια ιστορική αποστολή του προλεταριάτου. Το κομμουνιστικό κόμμα και οι αρχές του. Το πρόβλημα του ανθρώπου και του υποκειμενικού παράγοντα στην ιστορία. Υπέρμετρες προσδοκίες από την εργατική τάξη.

Τα βασικά γνωρίσματα του κομμουνισμού. Αδυναμία ανάδειξης των αντιφάσεων, των δυσκολιών, του χαρακτήρα και της διάρκειας της επαναστατικής εξουσίας.

Στρατηγική και τακτική του κόμματος στον αγώνα για τον κομμουνισμό.

3. Η ανάπτυξη του μαρξισμού από τις αστικοδημοκρατικές επαναστάσεις του 1848-1849 μέχρι την Παρισινή Κομμούνα - 1871.

A. Η περαιτέρω ανάπτυξη και συγκεκριμενοποίηση της επαναστατικής θεωρίας βάσει της εμπλοκής στις επαναστάσεις του 1848-49 και της γενίκευσης της εμπειρίας από αυτές.

Τα έργα του Μαρξ “Οι ταξικοί αγώνες στη Γαλλία από το 1848 ως το 1850”, “Η 18η Μπρυμαίρ του Λουδοβίκου Βοναπάρτη” και του Ένγκελς “Επανάσταση και αντεπανάσταση στη Γερμανία”, “Ο αγροτικός πόλεμος στη Γερμανία” και ο ρόλος τους στην προώθηση – συγκεκριμενοποίηση της υλιστικής αντίληψης της ιστορίας.

Η ανάπτυξη της αντίληψης για τη σχέση μεταξύ κράτους και επανάστασης, για τους τύπους των επαναστάσεων και των εμπλεκόμενων σε αυτές κοινωνικο-οικονομικών δυνάμεων και συμφερόντων για την ταξική πάλη και τις ιδεολογικο-πολιτικές της εκφράσεις, για την αναγκαιότητα συντριβής της αστικής κρατικής μηχανής και εγκαθίδρυσης της δικτατορίας του προλεταριάτου, για το ρόλο της επαναστατικής εξουσίας στον μετασχηματισμό της κοινωνίας. Διακρίβωση του ρόλου των μαζών και των ιστορικών ηγεσιών – προσωπικοτήτων στην ανάπτυξη της κοινωνίας, καθώς και του ρόλου της διαπάλης των ιδεών στη ζωή της κοινωνίας.

Ο αγώνας των Μαρξ και Ένγκελς για τη δημιουργία προλεταριακού κόμματος και για τη νίκη της επιστημονικής επαναστατικής θεωρίας στο εργατικό κίνημα, κατά του τρεϊντινιουνισμού, του λασσαλισμού και του αναρχισμού – μπακουνισμού. Η ιστορική σημασία της Α΄ Διεθνούς και ο ρόλος της στην ανάπτυξη και διάδοση της επαναστατικής θεωρίας και του προλεταριακού διεθνισμού.

B. Η ωρίμανση της μαρξικής πολιτικής οικονομίας. Τα έργα του Μαρξ “Οικονομικά χειρόγραφα του 1857-1858” “Κριτική της πολιτικής οικονομίας” και τα ανέκδοτα εν ζωή χειρόγραφα για το Κεφάλαιο. Η έκδοση του πρώτου τόμου του Κεφαλαίου στη γερμανική (1867).

Ζητήματα διαλεκτικής λογικής και μεθοδολογίας στο “Κεφάλαιο” του Μαρξ. Ιστορικός και λογικός τρόπος προσέγγισης. Η συσχέτιση μεταξύ αντικειμένου της έρευνας και νοητικής ανασύστασής του, μεταξύ ανεπτυγμένης δομής του και ιστορίας που οδήγησε σε αυτήν, μεταξύ ιστορίας των θεωριών και ώριμης

θεωρητικής ανασύστασης κ.ο.κ. Η μετατροπή της υλιστικής αντίληψης της ιστορίας από επιστημονική υπόθεση σε επιστημονικά αποδεδειγμένη θεωρία βάσει της ενδελεχούς συστηματικής εξέτασης των σχέσεων παραγωγής του κεφαλαιοκρατικού κοινωνικο-οικονομικού μετασχηματισμού. Η ανάπτυξη της κοινωνίας ως φυσικο-ιστορική διαδικασία που εκτυλίσσεται στη βάση της σχέσης των ανθρώπων προς τη φύση και μεταξύ τους. Το επίπεδο επιστημονικής πρόβλεψης - πρόγνωσης της κομμουνιστικής κοινωνίας που επιτυγχάνεται στο "Κεφάλαιο".

Γ. Η ανάπτυξη της επαναστατικής θεωρίας βάσει της γενίκευσης της ιστορικής εμπειρίας της παρισινής κομμούνας. Το έργο του Μαρξ "Εμφύλιος πόλεμος στη Γαλλία". Η συσχέτιση μεταξύ αντικειμενικών και υποκειμενικών όρων στην κοινωνική ανάπτυξη και στην επανάσταση. Ο ρόλος των λαϊκών μαζών στην επανάσταση. Η κρατική μορφή της δικτατορίας του προλεταριάτου. Η εργατική τάξη και οι σύμμαχοί της. Ο ρόλος του προλεταριακού κόμματος. Η συσχέτιση μεταξύ της πάλης για το σοσιαλισμό και της πάλης για τη δημοκρατία.

Η περίοδος της συγκριτικά ειρηνικής ανάπτυξης της κεφαλαιοκρατίας κατά το τελευταίο τρίτο του 19ου αι. και οι επιπτώσεις της. Η ταχεία άνοδος του εργατικού κινήματος στις ευρωπαϊκές χώρες, η διάδοση του μαρξισμού και η εμφάνιση μαζικών σοσιαλδημοκρατικών κομμάτων. Τάσεις ενσωμάτωσης και αναγωγής της πολιτικής στον αστικό κοινοβουλευτισμό.

Η περαιτέρω ανάπτυξη της επαναστατικής θεωρίας στον αγώνα κατά της αστικής ιδεολογίας και του οπορτουνισμού βάσει της γενίκευσης της νέας εμπειρίας του εργατικού κινήματος και της φιλοσοφικής γενίκευσης των επιτευγμάτων της επιστήμης και της τεχνικής. Επιτευγμάτων που εγείρουν στο προσκήνιο την αναγκαιότητα της διαλεκτικής μεθόδου.

Η σημασία των έργων των θεμελιωτών της επαναστατικής θεωρίας: «Κριτική των προγραμμάτων Γκότα και Ερφούρτης», «Αντι-Ντίρινγκ», «Διαλεκτική της φύσης», «Η καταγωγή της οικογένειας, της ιδιωτικής ιδιοκτησίας και του κράτους», «Ο Λουδοβίκος Φόιερμπαχ και το τέλος της γερμανικής κλασικής φιλοσοφίας».

ΟΜΙΛΟΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ

<http://www.omilos.tuc.gr/>